

Zitierhinweis

Raková, Svatava: review of: Dobroslava Lukešová / Kateřina Vítová (eds.), Sezemice MCXV-MMXV. Příběh pojizerské vesnice, Sezemice: Spolek Sezemice, 2015, in: Český časopis historický, 2017, 2, p. 588-590, DOI: 10.15463/rec.864841425

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

včetně velké *Bibliografie dějin českých zemí*. Pokud jde o důkladnost faktografické přípravy, historici umění při sestavování svého biografického slovníku dospěli mezi ostatními oborovými lexikony tohoto typu rozhodně nejdál.

Hesla jsou sestavena podle standardního schématu, který se mutatis mutandis osvědčil již v předchozích biografických slovnících. Přinášejí vedle základních životních dat a souhrnné charakteristiky každé osobnosti údaje o studiu a činnosti (včetně případných ocenění), bibliografické údaje o díle i o textech věnovaných hodnocení dané osoby a odkaz na prameny. Tímto způsobem byly přehledně zpracovány stovky biogramů žen a mužů spjatých s historiografií umění, počínaje Bohumírem Janem Dlabačem, autorem klasického slovníku českých umělců z roku 1815, a konče nedávnými absolventy dějin umění, kteří stojí na prahu své vědecké dráhy.

Široký záběr slovníku umožnil, aby do něho byli zařazeni velkou měrou nejen specialisté na dějiny umění, ale také historici, pro něž výtvarné umění bylo jen jedním z řady témat a jejichž badatelské těžiště leželo či podnes leží v jiné sféře. Jako příklady za mnohé jiné stačí uvést Mirjam Bohatcovou, Bertolda Bretholze, Ivana Hlaváčka, Tomáše Knoze, Jiřího Peška, Josefa Petráně, Lydii Petráňovou, Františka Šmahela a Josefa Válku. Slouží ke cti zpracovatelů, že neopomenuli ani regionální historiky, kteří na českém a moravském venkově vykonali nedocenitelnou práci pro záchranu a evidenci ohrožených kulturních, zejména uměleckých památek (Theodor Antl, Jan Kapusta st., Jiří Tywoniak a další). Silnou stránkou lexikonu je schopnost začlenit do kontextu uměnovědy vynikající osobnosti, spjaté s odlišnými kulturními oblastmi

(namátkou překladatel Otto František Babler, spisovatelé Eduard Bass, Karel Čapek a mnozí jiní).

S mimořádnou věcnou důkladností a typografickou přehledností zpracovaný slovník se stává nepostradatelnou bio-bibliografickou pomůckou k historiografii kulturních dějin, což je při neexistenci jiného takto orientovaného lexikonu velmi důležité. Jelikož tato publikace zdařile kombinuje retrospektivní hledisko s evidencí současných historiků umění, je to opětovná výzva ke zpracování reprezentativního *Slovníku českých historiků*. Ten se vzhledem k velkému počtu dějepisců nejspíš nevyhne výběrovosti, ale v každém případě by měl zachytit významné osobnosti našeho oboru od prvních kronikářů až po 21. století.

Jaroslav Pánek

Dobroslava LUKEŠOVÁ – Kateřina VÍTOVÁ (edd.)

Sezemice MCXV–MMXV.

Příběh pojizerské vesnice

Sezemice, Spolek Sezemice 2015, 297 s., ISBN 978-80-260-6925-6.

Sličná a výpravná publikace je důkazem, jak lze připomínku jubilea nevelké obce prezentovat na odpovídající odborné i formální úrovni. Na jejím vzniku se vedle iniciátorů z řad usedlíků podílela celá řada profesionálů z regionálních odborných pracovišť, kteří k devítistému výročí první zmínky o Sezemících ve Vladislavově kladrubské donaci vyčerpali podstatnou část relevantních archivních zdrojů a vyhledali obrazový doprovod v depozitářích takřka dvou desítek institucí. Četné fotografie byly dodány též z rodinných sbírek, využita byla soukromá korespondence, vzpomínky

pamětníků a přirozeně i Pamětní kniha obce vedená od roku 1931. Škála obrazové dokumentace sahá od dobových fotoportrétů místních osobností či řadových obyvatel přes historické i současné snímky jednotlivých stavení a zajímavých stavebních prvků po momentky z minulých slavností i z každodenního života rolníků. Editorkám se dále podařilo shromáždit, utřídit a identifikovat drobné písemnosti, plakáty, vstupenky na kulturní i zábavné podniky, domovské listy, různé legitimace a další doklady pestrého předválečného života obce.

Historické kapitoly zachovávají chronologický řád. Regionální archeologický obzor s odkazy na místní nálezy následuje fundovaný přehled obecní historie do roku 1820, kdy svijanské panství přešlo od staleté vlády Valdštejnů k Rohanům, přičemž místní události jsou organicky zasazeny do kontextu velkých dějin. Tento rámec doplnil Pavel Jakubec sondami do změn ve výměře a držbě předních usedlostí, k nimž výtěžil zejména pozemkové knihy a údaje berní ruly, a stručným nástinem obnovy chalupnické vrstvy po třicetileté válce. Kapitola pokrývající období od „konce feudalismu“ po současnost zpočátku poněkud trpí disproporcí mezi obecným vývojem a místními poměry, neboť až do sklonku 19. století chybí záznamy z jednání vesnické správy. Tento deficit však vyvažuje portrét kvetoucího veřejného života obce po roce 1918: před čtenáři defiluje politická emancipace, spolkový život, Sokol, divadlo, osvětová komise, počátky družstevnictví, péče o školu, Kampelička, strojní modernizace a elektrifikace, dopravní spoje, výstavba hospodářských budov a konečně krizové programy sociální pomoci. Budování socialismu je zachyceno věčně se snahou

o prezentaci veřejně prospěšných počínů, provázených ovšem typickými nešvary, nedostatkem financí a byrokracií, a s kronikářským záznamem lokálních událostí, cenných pro rekonstrukci každodenního života. Obdobným způsobem, tj. rekapitulací proměn materiální a sociální infrastruktury (vodohospodářské práce, kultivace veřejného prostoru, komunikace, postup elektrifikace, telekomunikace a plynofikace, řešení odpadu aj.), je pojednán i vývoj po roce 1989, a to zejména s ohledem na novou situaci v obecních financích. Ačkoli zajištění některých služeb nakonec překročilo místní možnosti, kulturní a společenský život zaznamenal významné oživení. Přispěl tím k utvrzení sociální koheze, již mohl rozkolísat restituční proces či demografické trendy. Samostatné partie ukazují na příkladu Sezemic správní, majetkové a agrotechnické proměny rolnického hospodaření v průběhu staletí a dopady rané kolektivizace na selský stav.

Zvláštní oddíly jsou věnovány dějinám místní církevní správy, legionářům, škole, hasičskému sboru, obecním komunikacím a významným rodákům (Stanislav Libenský, Jiří Prádl). Čtenář se dále poučí o historii, stavebním vývoji a vybavení místního kostela a dostane úplný přehled četných drobných památek v okolí obce (Boží muka, kříže, sochy svatých). Všechny kapitoly jsou opatřeny odpovídajícím, často bohatým poznámkovým aparátem včetně odkazů na archivní fondy. Kvalitu knihy završuje velmi pečlivá redakční práce a vzorná grafická úprava.

Sezemický sborník, vydaný vlastním nákladem a péčí obce, je tak nejen důstojnou oslavou výročí jedné „pojizerské vesnice“, ale též významným příspěvkem k regionálnímu bádání a rezervoárem informací

ukrytých v archivech a rozptýlených v literatuře. Takto pojednané miniportréty poskytují badatelům s širším záběrem konkrétní podklady pro dokumentaci a analýzu historických proměn českého venkova a pro fundované závěry.

Svatava Raková

Středověk

Zdeněk SMETÁNKA

Archeologické eseje a mikropříběhy

(= Knižnice Dějin a současnosti, sv. 61)

Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2016, 149 s., ISBN 978-80-7422-377-8.

Zdeněk Smetánka patří k otcům zakladatelům historické archeologie v Čechách. Jeho práce o nejstarších fázích dějin Pražského hradu a jeho obyvatelích, resp. o středověké Praze, stejně jako o středověkých vesnicích a ovšem také o umělecky zdobených kachlích a o kamnech oné doby patří k „základním kamenům“ oboru. Díky mezioborovosti autorova přístupu, jeho stylistické brilanci a výkladové srozumitelnosti jsou však jeho knihy čteny (mnohdy i laickými) zájemci, stojícími daleko za hranicemi archeologie a medievistiky.

Jan Klápště, „dědic“ velké části Smetánkových badatelských témat a aktuálně řádující akademická „hlava oboru“ si ve shonu svých vědeckých povinností udělal čas na to, aby k Smetánkovým pětáosmdesátinám sebral a k vydání připravil dva tucty jeho drobných studií a črt. Šest z nich jsou studie napsané a dílem porůznu „skryté“ v těžko dostupných či ineditních publikacích, vydávaných od počátku sedmdesátých let 20. století, nebo dokonce texty, ponechané v rukopise. Tři čtvrtiny výběru pak shrnují příspěvky, publikované od devadesátých let v časopise

Dějiny a současnost. Klápště knížku vybavil úvodem o autorovi, dlouholetý redaktor ĎaSu, Jan Urban, připojil v závěru publikace charakteristiku Smetánkovy spolupráce s tímto časopisem. Knížka obsahuje též výběrovou bibliografii Smetánkových prací. Zakončena je smíšeným rejstříkem.

Svazek je rozdělen na část „Lidé v archeologii“ a druhou: „Archeologie lidí“. Prvá soustřeďuje črty a články, tematizující – ovšem v kontextu s nejrůznějšími artefakty, knížkami, fotografiemi nebo prostě Smetánkovými vzpomínkami – evropské i české osobnosti z oboru středověké archeologie nebo výzkumu dějin každodennosti středověku, které se Smetánkovi vryly do paměti a k jejichž dílu nebo lidské osobnosti se mnohdy opakovaně vracel. To vše je proloženo autorovými vzpomínkami na dlouhou řadu desetiletí, která vlastně takřka až do jeho šedesátky opakovaně kladla jemu i dalším slušným lidem (zejména samozřejmě archeologům) do cesty celé série mnohdy absurdních překážek. A v tomto dějinném rámci autor tak nějak mimochodem vypráví o celé řadě koncepčních pokroků v oboru, o proměnách pohledu na výzkumem získávané artefakty i na hmotné a obrazové prameny, které se teprve díky novým zaostřením badatelské perspektivy dostávají do ohniska výzkumné pozornosti. Například dobovými fotografiemi jsou motivovány – bezmála detektivně inscenované – vzpomínky, resp. biografické črty, věnované Josefu Schránílovi a Ivanu Borkovskému, v úhrnu krásně vyprávěné a cenné postřehy s velkou cenou pro dějiny oboru a lidí, kteří ho utvářeli a bránili.

Někdy samozřejmě téma i způsobem jeho uchopení přerůstá hranice archeologie. Snad nejlepším příkladem je tu kapitola „Děti ze skal“, vyprávějící o pásu jeskynních